

To kulturer

Et essay om samfundsmæssig impact og evaluering af forskning

Af P.M. Melchiorsen, pmm@aub.aau.dk, og
Anne Lykke, al@aub.aau.dk

Ditte lukker browseren. I Videnskab.dk's seneste nyhedsbrev var der en artikel om betydningen af den samfundsmæssige impact af forskningen. Spændingsforholdet mellem den videnskabelige frihed og samfundets nytte var her – som kulturelle forskelle – bredt ud til det yderste, som en slags eksperiment, lidt provokerende. Menneskelig, intellektuel aktivitet udspændt mellem to kulturer: dem, der studerer Shakespeare, over for dem, der studerer termodynamikkens love. Evaluering af menneskelig, intellektuel aktivitet udspændt mellem frihed og nytte. Artiklen får Dittes tanker til at vandre, til fjerne egne og kolleger og deres historier ...

Tal

"Har du forstået det?! Du bliver nødt til at overveje en ændring af fokus for din forskning for at nå derhen".

Det havde været de afsluttende ord på årets mus-samtale. Samtalen med institutlederen havde været en noget mere ubehagelig oplevelse end ellers. Lederen havde kun kigget på Tallene og hurtigt konkluderet, at der skulle ske noget. Det forblev usagt, at en ansættelse som lektor ville rykke længere ud i fremtiden, hvis ikke der skete noget væsentligt med de Tal – snart.

Var hendes forskning da ikke relevant uden de "rigtige" Tal? Hun havde haft så travlt med det nye projekt og alle de nye mennesker, der skulle involveres, interviews der skulle føres, data som skulle analyseres, at der ikke havde været tid til meget andet. Fremdriften i projektet var sikker, og de første

foreløbige resultater klar til at blive præsenteret. Alene dét måtte da tælle for noget. Helt sikkert regnes som en succes?

Kun få af hendes kolleger synes at kæmpe med at få de altoverskyggede Tal på plads. Modsat hende selv. De fleste af dem gjorde det ok. Et par gjorde det faktisk rigtig godt. Selvfølgelig havde mange af dem ingen børn. Lederen havde faktisk antydnet, at det ville være bedre at ikke få nogen, mens han havde forsøgt ikke at kigge på hendes voksende mave.

Hun trak skuldrene tilbage, ingen skulle fortælle hende, hvordan hun skulle leve sit liv. Selvom hendes Tal ikke udmærkede sig nu. Det ville de på et tidspunkt. Hun skulle nok bevise relevansen af sin forskning, hvis ikke her, så et andet sted.

Konsekvens

Forskning – hvilket tveægget sværd! Hans niece har overbevist ham om, at han skal se det med egne øjne. I mange år har hans produkt hjulpet mange mennesker med at få rent drikkevand. Det er en simpel ting: et sugerør med evnen til at rense vand, mens det suges op.

Hans niece er med på skibet og står på broen. Hun peger på en ø synlig som en skygge i horisonten. Tættere på ser han det tydeligt: en stor overflade af flydende plast, midt i havet. Hun havde forberedt ham på det, alligevel er det et chokerende syn. Men det er ikke rejsens endelige destination.

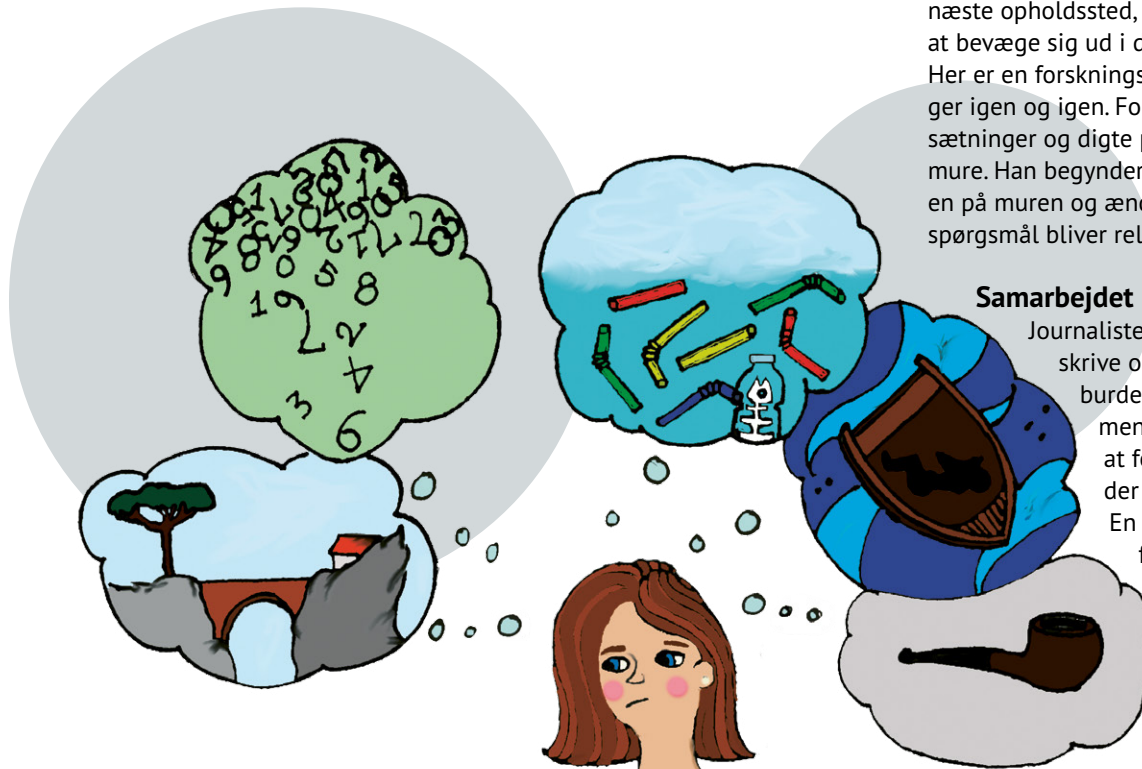
Hun søger noget andet, som hun gerne vil vise ham. En lille båd sættes i vandet. I den sejler de hen imod den monstrøse plast-ø. Langsomt nærmer de sig kanten – dog ikke for tæt på, for ikke at få trukket affald ind i motoren. På første parket til synet af verdens spild og overflod.

Hans niece leder hans opmærksomhed hen på et område i udkanten af suppen med plastiskrald. Af en eller anden grund har sugerør samlet sig her – nogle genkendeligt hans sugerør! Chokket er øjeblikkeligt. En slags bizar erklæring for relevansen af hans forskning.

Tilbage på kontoret nægter billedet af affaldsøen at forlade hans hoved. Plast-monstret. Det er uudholdeligt at være en del af årsagen til noget som dette. Selvom det var utilsigtet, er det sket. Noget skal gøres. Han må arbejde sammen med både kolleger og offentligheden om at opnå en holdningsændring til forbrug og affald.

Forandringen

Lysene i Tripolis' havn hoppede op og ned, som ildfluer i en varm sommernat, da den lille båd forlod havnen. Han havde forestillet sig, at lysene dannede en ildring, hvori varme og liv kunne trives. Det var dog ikke varmt. Lysene var ikke synlige længere, og dagdrømmeri var blevet en uopnåelig luksus. De havde været syv mennesker ombord, men allerede uden for havnens beskyttelse faldt en gammel mand i bølgerne og forsvandt, i vand blandet med affald inde fra havnen. Der var ingen af dem, som kunne svømme.

Nu, da den anden side var i syne, havde båden givet op. Han og en anden mand var de eneste tilbage. Hans sind bar alt, hvad han havde, og med det stolpede han op på Europas bred. Han var sulten, tørstig og snart blev han anbragt i en lejr med mange andre fra syd og øst. Helt anonym og en forandret mand.

Han er – var – organisk kemiker, men det synes ikke at have nogen betydning for dette nye og fremmede liv. Det er ikke længere relevant for nogen.

I løbet af de år, hvor han arbejdede med udvikling, var han en specialiseret videnskabsmand og en god far. Han tog aldrig sit arbejde med hjem. Han arbejdede godt sammen med kolleger og partnere. Det bragte ham langt i videnskaben og i familielivet. Nu er han alene i Europa, i en lejr og han ser, at der opstår en væg mellem det gamle liv og de nye kulturer. Og som han står på stranden, alene men i live, skabes der vægge mellem hans videnskabelige liv og dets anvendelse på en strand i Europa.

Han tæller tre kulturer, som han må bære med sig – hans oprindelige kul-

tur, den kultur han kender fra sit arbejde og den nye kultur han står overfor. Overlevelse er blevet det centrale spørgsmål nu. Derfor er det fristende at fokusere og undertrykke en eller to af disse kulturer. Betydningen af disse er ikke længere den samme.

Illustration: Karen Rosen Christensen

Han bliver i lang tid en vandrer i sin søgen på en nyt liv. Først marcherer han rundt i sin lejr. Derefter på det næste opholdssted, før han begynder at bevæge sig ud i de nye omgivelser. Her er en forskningsfacilitet han besøger igen og igen. Folk har skrevet ord, sætninger og digte på institutionens mure. Han begynder at studere poesien på muren og ændrer fokus. Andre spørgsmål bliver relevante.

Samarbejdet

Journalisten er frustreret. At skrive om noget så aktuelt burde ikke være svært, men det er vanskeligt at forstå den tekst, der ligger foran ham. En bekendt havde fortalt ham om ny forskning, som skulle hjælpe med håndtering af plastaffald i havene. Det alene er en overskrift. Absolut noget folk vil og skal bekymre sig om.

Han havde taget kontakt til en af forskerne i projektet. Forskeren var glad for at fortælle om de nye forskningsresultater, og hvordan det at være en del af problemet kunne være årsagen til at blive en del af løsningen. Hans lidenskab og drive havde været imponerende, men hans forklaringer var vanskelige at følge.

Han havde bedt forskeren om at sende relevante oplysninger, men artiklen foran ham, som tilsyneladende var blevet offentliggjort i et vigtigt forskningstidsskrift, er vanskelig at følge. Næsten lige så svært at forstå som forskeren selv havde været da de havde mødtes.

Journalisten rynker panden, måske er der noget herinde, han kan bruge, selv om det delvist er som at læse et fremmedsprog. Ellers skal han gribe fat i en kollega, som måske er mere bekendt med forskning. Det kan være de kan arbejde sammen om artiklen.

Mødet

Han tænder sin pipe. Det ville ikke være muligt at gøre det i et værelse tomt for ilt.

Det ved han, men at sige at han tænder sin pibe i et værelse, der er tømt for ilt, giver ikke mening. Alternativt vil det få ham til at undre sig over, hvordan det kunne være muligt, eller om sætningen frem for en beskrivelse er et kunstnerisk udtryk.

Viden er en enhed! Oxygen har sin plads i universet. De partikler, der udgør et enkelt iltatom, har et sted. Beskrivelse af disse partikler i høj hastighed, der rammer et ark med to spalter kan give mening. Han havde forsøgt at forklare dette for sine børn. De kan ikke forstå, hvordan en ting både kan være en bølge og en partikel. De ved, at det at ramme en puk med en hockeystav er en anden oplevelse end at ramme en liter vand. Han gør et mentalt notat om, at han skal uddanne dem, således at det sprog de mestrer kan udvides fra klassiske, håndgribelige genstande til kvantemekaniske objekter. Det vil kræve forståelse for begrebet komplementaritet. Paralleller vil være synlige i mange vidensområder. Levende materie i modsætning til død materie. Beskrivelse af hans pibe i modsætning til hans levende krop. Beskrivelse af hans døde krop i modsætning til hans levende krop. Beskrivelse af organisk materiale i modsætning til planter og dyr. Kompletterende dele udgør en helhed – en enhed!

Han ser på regnearkene foran sig. Samme problemstilling. Hans børn er én ting! Fakultetet og fondene er en anden: hvordan forklarer han fakultetet, at nye faciliteter er nødvendige for at udføre dette vigtige arbejde i fysik? Hvordan gør han det fondene begribeligt, at universitetet skal arbejde på dette område. Han skal bygge bro mellem det fysiske sprog og det almindelige sprog. Han skal – på en rationel måde – gøre det specifikke

sprog almindeligt. Forståelsesrammen skal udvides.

Han tænker kort på den journalist, han for nylig havde talt med. Han havde været en flink ung mand, entusiastisk i deres samtale, men det havde virket som om, det var svært for journalisten at forstå, hvad han havde talt om. Lidt frustrerende. Det var ikke første gang, han oplevede dette. Det kunne endda ske, når han talte med kolleger fra andre forskningsområder.

Den administrative medarbejder i fundingenheden havde for nyligt talt om vigtigheden af at gøre forskning relevant gennem den rette kommunikation. Ironisk, at han tydeligvis er nødt til at lære at tale sit eget sprog igen for at opfylde dette.

Resultatet

De havde endelig besluttet sig for en vinkel for artiklen om de nye forskningsresultater. Samarbejdet med kollegaen havde faktisk været rigtig godt. Han havde ikke vidst, at manden plejede at arbejde på et universitet. Antallet af læsere af artiklen, de klik den talte op, havde været imponerende.

Da han sidst surfede på universitetets hjemmeside, havde han bemærket en række andre forskere, hvis arbejde syntes interessant. Han kan prøve at kontakte dem. Der var specielt en yngre kvindelig forsker, hvis arbejde lød ganske fascinerende, selv om hun ikke havde offentliggjort så meget som andre forskere. Han forstod det, hun skrev om sit arbejde.

Udviklingen

På den nærliggende bakke er udsynet over den nye forskningsinstitution god. Hun kigger ned på sin nye arbejdsplads. Det var et godt valg, hun traf. Det nye job er et stort skridt i den rigtige retning.

Hun er klar over, at det er udbredelsen af kendskabet til hendes arbejde, der er det vigtige redskab til at opnå dette.

Hun forventes at engagere sig i omverdenen. Dette engagement er nu blevet en del af projektet.

Grupper af mennesker besøger forskningsenheden, og hun eller en anden fra forskningsgruppen modtager de besøgende. De kommer fra forskellige steder, som alle har det tilfælles, at de interesserer sig for forskningsprojektet. Det har været et mål at have så mange forskellige grupper som muligt repræsenteret blandt de besøgende. Målet er ikke længere primært at producere Tal for at vise relevans, men at producere relevante bidrag.

Forskere fra andre forskningsområder besøger dem. Hun har lært, at de i den henseende i mange tilfælde kan være brobyggere til omverdenen. Specielt én mand efterlod et specielt indtryk. Han fortalte kort om sin tidligere karriere som kemiker, og sit tidligere liv. Nu er han underviser i litteratur. Han bygger broer på andre niveauer.

Hun forventes også at tage fri fra tid til anden. Det gør hun, og det føles godt. Fra omgivelserne hører hun, at hendes forskning er relevant, ikke kun de Tal den producerer. Det så hun ikke så tydeligt tidligere.

Ditte

Ditte rejser sig for at gå ned i laboratoriet. Måske er det ikke så meget modsætningen mellem kulturerne, der er væsentlig, men snarere modsætningen mellem nærvær og fremmedgørelse? Det kræver en ændring af forståelsesrammerne.